

Kreovanie vedného odboru „operatívne poznanie“ do systému policajných vied

Abstrakt: Predkladaná štúdia má teoretický charakter. Hovorí o základných pojmoch, ktoré je možné využiť pri kreovaní vedného odboru v systéme policajných vied, ktorý je pracovne označený termínom operatívne poznanie. V jej obsahu autor odporúča zaviesť niektoré termíny, ktoré sú u nás menej obvyklé, ale bez nich je možné len ťažko si predstaviť samotnú realizáciu tohto procesu.

Kľúčové slová: policajné vedy, vedný odbor operatívne poznanie, stav kreovania, účel kreovania, systém vedného odboru operatívne poznanie.

Úvod

Úroveň konštituovania a rozvoj policajných vied na národnej a medzinárodnej úrovni predstavuje významný faktor pri prenose vedeckých poznatkov do policajnej praxe. Táto skutočnosť pre nás, pracovníkov Katedry kriminálnej polície Akadémie PZ v Bratislave, predstavuje jeden z dôvodov, prečo sme sa rozhodli participovať na konštituovaní policajných vied.

V procese kreovania akceptujeme explanačný prístup (*vedecké odhaľovanie, skúmanie a vysvetľovanie*). Znamená to, že systém budujeme na výklade zistených faktov, na údajoch, na reálnych problémoch a ich objasňovaní. Sme presvedčení, že takto spracované poznanie je možné lepšie pochopiť a následne využiť. Z tohto dôvodu popisujeme a vysvetľujeme účelovo aplikované špeciálne a špecifické poznávacie procesy v systéme policajného konania. Takto spracovaný výklad objektivizujeme o teoretickú explanáciu týchto entít. Poznanie zo systému policajných vied dedukciou implementujeme do vedného odboru a opačne, indukciou, naše poznanie poskytujeme na účely rozvoja policajných vied. Pritom rešpektujeme zásadu úspechu. Úspech v našej práci môžeme dosiahnuť len vtedy, ak získané a spracované poznanie spĺňa kritériá vedeckej spoľahlivosti, t. j. je zistené a preverené výskumom.¹

Zastávame názor, že každý krok vo výskume môže poukazovať na nové oblasti skúmania. Aj „malé“ poznanie, ktoré je výskumom spracované, vykazuje konkrétnu relevanciu pri riešení konkrétneho vedeckého problému. Ponechať si výsledky vlastnej výskumnej práce pre seba znamená ísť proti vede a poznaniu.²

Tieto skutočnosti boli pre nás motívom a zároveň sú cieľom tejto vedeckej štúdie.

1 VEDNÉ ODBORY V SYSTÉME POLICAJNÝCH VIED

Z pohľadu genézy je možné uviesť, že proces konštituovania policajných vied prebieha už niekoľko desaťročí (*potreby sú registrované už v 19. storočí*). Ich vznik a existenčnú pôsobnosť determinuje celý rad rôznorodých faktorov. Osobitné postavenie medzi nimi zaujímajú faktory, ktoré ovplyvňujú vzťahy medzi policajnou praxou a policajnými vedami. Práve táto skutočnosť generuje hľadanie odpovedí na otázku: „*Aký je vzťah medzi policajnou praxou a policajnými vedami?*“ Z literárnych prameňov je zrejmé, že v tradičnom ponímaní sa prehlasuje, že policajné vedy sú späté s policajnou praxou, ktorú reprezentuje policajné konanie. Policajné vedy pri napĺňaní svojho účelu policajnú prax skúmajú,

¹ Vedeckovýskumná úloha: „Možnosti rozvoja operatívno-policajnej činnosti“, hlavný riešiteľ doc. Ing. Miroslav Lisoň, PhD. VVÚ, Výsk. 145/2008.

² MEŠKO, D., KATUŠČÁK, D., FINDURA, J. a kol. *Akademická príručka*, Osveta, Bratislava 2005, s. 118.

vysvetľujú, rozvíjajú, inovujú a pod.³ Z uvedeného vyplýva, že pojem policajná prax (*policajné konanie*) bola a je akýmsi zakladom, ktoré má potvrdzovať oprávnenosť policajných vied.⁴

Otázkou je: „*Je možné tieto argumenty vedecky akceptovať, môžu sa v procese konštituovania policajnej vedy výlučne spájať s policajnou praxou v zmysle policajného konania?*“ Naša odpoveď (*jednoznačná*) je, že samozrejme nemôžu, pretože predmet policajných vied musí byť širší, ako je policajné konanie. Argumentmi, ktoré pri obhajovaní nášho stanoviska používame, vyplývajú zo spoločenských, policajných a vedeckých potrieb, na ktoré musia adekvátne policajné vedy reagovať (*zdôrazňujeme, že nielen v štádiu ich konštituovania*). Účel policajných vied je potrebné spájať predovšetkým s ich vedeckým rozvojom (*ako vedy*), samozrejme pri orientácii na predmet, ktorý je svojou povahou praktický. Preto zastávame názor, že pri plnení týchto vedeckých úloh je vhodné využívať špecifický predmet, ktorým je **policajná realita**.

Pri obhajovaní tohto názoru uvádzame, že policajné konanie je skutočnosť, ktorá existuje pred teóriou a mimo nej. Teoretické poznanie nie je nutným predpokladom policajného konania; naopak, je predmetom poznania policajných vied. Úlohou policajných vied, ako vedy, nie je len podpora praxe, ale hlboké poznanie procesov policajného konania. Základným východiskom v procese konštituovania policajných vied, ktoré určujú ich zmysel a poslanie, je policajná realita ako objektívna skutočnosť, ktorú tieto vedy majú skúmať a vysvetľovať.⁵ **Policajná realita je každá objektívne sa vyskytujúca skutočnosť v ľudskej spoločnosti, v ktorej je aplikované policajné konanie (policajné procesy) a funguje jeho logistika.** Analogickým výkladom tejto charakteristiky je možné dospieť k týmto záverom:

- **policajné konanie** tvoria najmä situácie, v ktorých sú účelovo aplikované špeciálne a špecifické policajné procesy,
- súbor faktorov (*podmienky, príčiny a okolnosti*), ktoré v konkrétnom čase a priestore determinujú procesy policajného konania, je možné označiť termínom **situácia**,
- **špeciálny a špecifický charakter policajných procesov** je určený cieľavedome vykonávanými aktivitami, ktorých štruktúru tvoria činnosti, opatrenia, úkony, metódy a prostriedky ich zabezpečenia.⁶
- **logistiku policajného konania** vytvára najmä vedecké poznanie vo forme teórie, metodológia, metodika, informačná kapacita, právna regulácia, profesionálna príprava policajtov, MTZ a pod.

Práve tieto skutočnosti je možné využiť pri vymedzení všeobecnej charakteristiky policajných vied. **Policajné vedy predstavujú systém poznania o policajnej realite, ktorý sa rozvíja v súlade so spoločenskými potrebami a potrebami policajného konania.** Pre svoj ďalší rozvoj si tento vznikajúci systém vedeckých poznatkov vytvára zodpovedajúcu metodológiu a metódy, špecifický jazyk a vedeckú obec.

³ HOLOMEK, J., ŠIMONOVSKÁ, T. *Úvod do metodológie praktických vied: Policajné vedy ako vedy praktické*. - I. vyd. Bratislava: Akadémia PZ, 2002.

⁴ ERNEKER, J., PORADA, V. a kol. *Poznávání potřeb a transfer vědeckých poznatků do policejní praxe*, Policejní akademie České republiky, Praha 2006, s. 11, „*Policajná prax je súhrnom policajno-bezpečnostných a iných špecifických činností policie. Je to komplex cieľavedomej činnosti všetkých jej zložiek, smerujúci k zabezpečeniu zákonom stanovených úloh, ktoré polícia v spoločnosti plní.*“

⁵ PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, Portál, s. r. o., Praha 1997, ISBN 80-7178-170-3, s. 57.

⁶ Policajné procesy sú všetky policajné činnosti realizované pri plnení úloh, ktoré na políciu (*policajnú organizáciu*) deleguje občan. Štruktúru policajných činností tvoria účelovo aplikované opatrenia (*zákroky, akcie na zabezpečenie niečoho*) a úkony. Aplikácia metód a prostriedkov zvyšuje účinnosť a efektívnosť opatrení a úkonov.

Základnú štruktúru systému policajných vied tvoria dve zložky – teória a výskum. Teoretická zložka policajných vied predstavuje systém poznatkov, ktoré prezentujú popis a explanáciu (*vedecké vysvetľovanie*) javov policajnej reality.⁷ Výskumná zložka poskytuje dáta (*údaje*) a zdôvodnenia pre teóriu. V optimálne fungujúcom systéme by mali byť obidve zložky vzájomne prepojené. Žiaľ, registrujeme situácie, v ktorých uvedená synergia medzi teóriou a praxou nefunguje na požadovanej úrovni. Dá sa to zistiť, najmä v nesúlade pri presadzovaní strategických cieľov v jednotlivých funkčných oblastiach policajnej praxe (*regulačnej, poznávacej, ochrannej, donucovacej, výchovnej, vzdelávacej a pod.*) a štrukturalizácii systému policajných vied.⁸ V neposlednom rade je to evidentné aj pri akceptácii policajných vied praxou a ich systémovej diverzifikácii do jednotlivých vedných odborov.

Pre nás tieto úvahy majú osobitný význam pri hľadaní odpovede na otázku: „*Prečo je potrebné kreovať vedné odbory v systéme policajných vied?*“ Pri objektivizácii uvedeného konštatujeme, že za základnú determinantu pri vytváraní policajných vedných disciplín (*vedné odbory*) sme označili mnohotvárnú rôznorodosť nami vymedzenej policajnej reality (*predmet policajných vied*). Presadzujeme názor, že pri skúmaní policajnej reality vedné odbory môžu využiť rôzne prístupy, metódy, prostriedky atď. Prostredníctvom nich sú policajné vedy v priamej a bezprostrednej interakcii s praxou. Preto majú vedné odbory v systéme policajných vied konkrétny obsah (*historický, praktický, teoretický a pod.*).

Z nami aplikovaného výskumu vyplýva, že diverzifikácia policajných vied v spektrálnom prejave policajnej reality vytvára vhodné podmienky na uplatnenie predovšetkým intra- a interdisciplinárnych analýz vedných odborov. Účel tejto diverzifikácie je vhodné spájať s koncipovaním podstaty, správnej interpretácie, hodnotenia a riadenia vedných odborov v procese ich kreovania. Z našej pozície sa to týka najmä vedného odboru operatívne poznanie, ktorý sme sa rozhodli kreovať v systéme policajných vied.

V ďalšej časti pojmom **vedný odbor označujeme systém, najčastejšie abstraktný, ale ako každý je účelovo vytvorený, nejakým spôsobom funguje a má svoje správanie.** Účelovým označením „*kreovanie*“, sledujeme rešpektovanie existujúceho stavu syntézy spracovaného poznania v policajných vedách a v tomto vednom odbore.⁹

2 KREOVANIE VEDNÉHO ODBORU OPERATÍVNE POZNANIE

Našou vedeckou ambíciou je vypracovať **základnú koncepciu kreovania vedného odboru operatívne poznanie.**¹⁰ Pre potreby policajnej teórie a praxe použité terminologické označenie „*operatívne poznanie*“ sa nám javí dostatočne syntetizujúce a na požadovanej úrovni aj v týchto oblastiach použiteľné. Pri spracovaní koncepcie kreovania vedného odboru operatívne poznanie aplikujeme štruktúrovaný proces (*zákonitý priebeh, dianie, vývin*), ktorý sme začali analýzou stavov a cieľov a určením postupov, ktorými je možné tieto ciele dosiahnuť.

⁷ Jav – čo možno zmyslovo pozorovať (*fakty, procesy, udalosti, vlastnosti, ...*), Krátky slovník slovenského jazyka, Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava 1987, str. 141.

⁸ Participácia pri zabezpečovaní akceptácie práva, najmä na kontrole kriminality a inej protispoločenskej činnosti (*predchádzanie trestnej a inej protiprávnej činnosti a zabezpečenie neodvratnosti trestnoprávneho postihu*) v prípadoch, keď ohrozeniu alebo porušeniu chránených záujmov nebolo možné zabrániť a pod.

⁹ Termínom kreovanie (lat.) účelovo označujeme proces, pre ktorý je typické, že sa niečo utvára, utvorí, tvorí, stvorí.

¹⁰ Pojem poznanie je mnohovýznamový a býva používaný v rôznych odlišných protikladných významoch. Termínom „*poznanie*“ je možné použiť na označenie výsledkov i procesov poznania.

2. 1 Súčasný stav kreovania vedného odboru

V úvode tejto časti konštatujeme, že hodnota identity stavu (*zistené kvalitatívne, resp. kvalitatívne parametre*) je určovaná predovšetkým samotnou úrovňou poznania identifikovaného javu (*objektu*), zvolenými parametrami zhody a ich akceptáciou.

„*Ako sme pristupovali pri hodnotení stavu kreovania vedného odboru?*“ „*Čo je príznačné pre súčasný stav kreovania vedného odboru operatívne poznanie?*“ Odpoveďami na tieto otázky sme odhalili potreby a stanovili ciele, ktoré chceme dosiahnuť pri naplňaní našej ambície, kreovaní vedného odboru operatívne poznanie.

Pri hodnotení stavu v prvom rade akceptujeme axiomatické pravidlá dialektiky, ktoré umožňujú poznávať koridory vývinu a vývoja systému vedného odboru. Pomáhajú odhaľovať vzájomné súvislosti, ktoré sa prejavujú v jeho konkrétnych interakčných väzbách. Dialektickým prístupom sme vymedzili dôvody súvisiace s predpokladom existencie väzieb medzi prvkami v systéme vedného odboru operatívne poznanie, resp. zisťujeme ich objektívnu absenciu a pod. Akceptácia tohto prístupu vykazuje relevanciu v celom procese explanácie javov (objektov) vedného odboru operatívne poznanie v systéme policajných vied. Uvedené skutočností môžeme demonštratívne ilustrovať na explanácii javov, ktoré tvoria imanentnú súčasť predmetu vedného odboru operatívne poznanie (*napríklad procesy operatívno-poznávacej činnosti, ktoré sú účelovo aplikované v systéme policajného konania*).¹¹ Pri realizácii týchto vedeckých aktivít postupujeme účelovo, systematicky a cieľavedome. Veľakrát poznávame doteraz nepoznané (*vlastností, parametre, zákonitosti a pod.*). Pri tejto činnosti využívame hypotézy, ktorých platnosť verifikujeme, používaním zákonov a kategórií dialektiky (*bytie a vedomie, vzájomnú podmienenosť, príčina a následok, všeobecné a individuálne a ďalšie*). V daných súvislostiach je možné vysloviť záver: **proces kreovania vedného odboru operatívne poznanie je determinovaný samotným vývinom a bojom protirečení v prírodných a spoločenských javoch, ktoré sa prejavujú v javoch a samotných procesoch, ktorými je ich možné účelovo, účinne a efektívne poznávať.**

Z iného uhla pohľadu identitu parametrov stavu kreovania vedného odboru operatívne poznanie (*d'alej len stav*) sme charakterizovali aplikovaním identifikácie systému.¹² Dosiahnuté výstupy (*výsledky a efekty*), ich systematika a hodnota potvrdzujú správnu voľbu tohto postupu. Pozitívom je, že nami určená identita stavu kreovania vedného odboru operatívne poznanie je využiteľná nielen na analýzu cieľov, ale aj na hodnotenie jeho ďalšieho koncepčného rozvoja (*sekundárna komparácia a pod.*).

Z publikovaného vedeckého poznania vyplýva, že do vedného odboru je predovšetkým logickými operáciami systematicky, cieľavedome a konštruktívne implementované poznanie z policajných vied (*zovšeobecnenie, analógia, dedukcia atď.*). Opačne, vedný odbor induktívne poskytuje spracované poznanie na ďalší proces konštituovania policajných vied. Už v tomto štádiu dosahované poznanie je využívané pri strategickom rozvoji **procesov operatívne poznávacej činnosti (d'alej len OPČ)**.¹³ Z toho vyplýva, že v procese kreovania **vedný odbor operatívne poznanie je dynamická vedecká kategória, ktorá sa účelovo a cieľavedome vyvíja. Kreovanie vedného odboru**

¹¹ LISOŇ, M. Evalvácia funkcionality a organizácie a riadenia operatívno-poznávacej činnosti, In *Policajná teória a prax*, ročník XVIII. č. 3/2010, Bratislava, Akadémia PZ 2010, s. 5 - 22

¹² OBONA, J. *Systém a systémová analýza v praxi*, Bratislava, Alfa 1990, s. 210.: „*Identifikácia systému je špecifický proces poznávania objektov (identifikovaných a identifikujúcich). Umožňuje identifikujúcim subjektom definovať na identifikovanom objekte systémový model vlastnosťami, ktoré charakterizujú jeho správanie. Základným predpokladom pre naplnenie týchto zámerov a cieľov je dosiahnutie takej úrovne a hĺbky poznania o objekte, aby ho bolo možné systémovo modelovať. Strategická podoba parametrov modelu je vyjadrením zvrchovanej vôle identifikujúceho subjektu dosiahnuť vytyčené zámery a ciele. Ich určovanie je koncentrovaným vyjadrením tejto vôle.*“

¹³ Je to evidentné z noviel právnych predpisov, ktoré regulujú OPČ a pod.

korešponduje s úrovňou praktického poznania o skúmaných javoch objektívneho sveta, ktoré vedecky zovšeobecňuje.

Pri poznávaní existujúcich, resp. vznikajúcich policajných potrieb je aplikovaný konkrétny špecifický systém vedeckého poznania. V rámci kreovania vedného odboru je realizovaný predovšetkým aplikovaný výskum a prostredníctvom neho je objektivizovaný existujúci stav OPČ a precíznejšie charakterizovaný ďalší systém jej rozvoja.¹⁴

Vytýčené ciele v procese kreovania rešpektujú adresné požiadavky subjektov, pre ktoré je tento vedný odbor predovšetkým vytváraný (*prax, teória*). Už v tomto štádiu kreovania svojim informačným potenciálom (*arsenálom*) zvyšuje potrebné poznanie a pozitívne ovplyvňuje aj možnosti a schopnosti subjektov, ktoré sa podieľajú na účelovom plnení policajných úloh. Participuje pri zavádzaní nových progresívnych postupov do praxe, ktoré sú vedecky zdôvodnené aplikovaným výskumom a pod. Uvedené skutočnosti sú identifikovateľné z výsledkov analýzy postupov a informačných výstupov z procesov OPČ.¹⁵ Súčasnou úlohou vedného odboru operatívne poznanie nie je len podpora policajnej praxe, ale predovšetkým čo najobjektívnejšie poznanie procesov OPČ. **Základný kontext (*objektívny determinant*) v procese kreovania, ktorý určuje jeho zmysel a poslanie je špecifický predmet, ktorým je realita policajného operatívneho poznania (*d'alej len realita operatívneho poznania*), objektívna skutočnosť, ktorú tento vedný odbor skúma a snaží sa rozvíjať.**

Vzhľadom na dynamickú zmenu aspektov reality operatívneho poznania je systém vedného odboru otvorený. Je budovaný tak, aby jeho prvky boli schopné reflektovať na existujúce, resp. vznikajúce situácie, v ktorých sú realizované procesy OPČ. Pri kreovaní vedného odboru sú vnímané nové spoločenské aspekty. **Kreovanie vedného odboru korešponduje so spoločenskými procesmi zmien. Vytváranie jeho inštrumentária (*pojmový systém, kategórie, teoretické modely, formy myslenia*) je spájané s explanáciou aj novovznikajúcich, resp. objavených skutočností.**

Z úloh, ktoré sú priamo, resp. sprostredkovane determinované bezpečnostnou situáciou, vyplýva, že samotný rozsah a mnohotvárnosť operatívneho poznania je v súčasnej dobe širokospektrálny. Do jeho kruhu vstupujú stále nové témy a problémy. Pri budovaní jeho systému, zavádzaním „*umelých*“ prvkov, sú rešpektované vopred zdôvodnené ciele, sféry pôsobenia, štruktúra a taktika postupu. Proces kreovania, **jeho projektovanie vykazuje relatívnu stálosť a uzavretosť. Do svojho obsahu neprijíma ľubovoľné vstupy, ale iba tie, ktoré sú predvídané a s ktorými sa vopred počíta.** Interdisciplinárny prístup obohacuje pohľad na tento vedný odbor. Prejavuje sa to najmä vo vzťahu k širším základom *kriminalistiky, kriminológie, práva, konštituovaných policajných a ďalších vied*, ktoré sú frekventovane využívané v procese poznávania kriminálnych aktivít. **Vedný odbor operatívne poznanie v neobyčajnej miere do svojho základu implementuje teórie a výskumné metódy z iných vedných disciplín.** Túto skutočnosť je možné identifikovať a popísať z informačných tokov, napríklad analýzou citácií, ktoré sú využívané vo vedeckých publikáciách charakterizujúcich procesy OPČ a opačne. V praktickej oblasti sa to premieta napríklad v rámci prípravy budúcich operatívnych pracovníkov (*právo, kriminalistika, kriminológia, sociológia, psychológia, pedagogika, ekonómia, informatika, riadenie, marketing a iné*). Dá sa povedať, že aplikácie intra- a interdisciplinárne prístupy sú vhodné aj preto, lebo umožňujú formulovať princípy jeho výstavby (*teória, výskum*) a integrujú aj teoretické poznatky príbuzných vedných odborov. **V procese kreovania všeobecnosť**

¹⁴ Proces kreovania je realizovaný od zriadenia Akadémie PZ v Bratislave, resp. Katedry kriminálnej polície A PZ, ktorá je gestorom týchto vedeckých aktivít.

¹⁵ LISOŇ, M., POLÁK, P. Možnosti využívania identifikácie pri poznávaní legalizácie príjmov z trestnej činnosti In *Odhalovaní a identifikácie výnosů z neznámých zdrojů a podezřelých obchodů, Sborník vstupních studií*, Praha, Policejní akademie České republiky, 2008, s. 100 - 143.

výpovedí z iných vedných disciplín nie je východiskom, ale už výsledkom skúmania konkrétnych systémov (*dispozíciou poznania*), čo výrazne prispieva k zvyšovaniu efektivity. Práve tieto skutočnosti sú mimoriadne dôležité pre ďalšiu systematickú činnosť v cieľavedomom budovaní vedného odboru operatívne poznanie.

Pri hodnotení stavu kreovania vedného odboru operatívne poznanie je možné konštatovať, že tento vedný odbor už v súčasnej dobe vykazuje určitú organizovanosť, ktorá je vlastná každému jeho subsystému a jeho prvkom. Týmito vlastnosťami ho možno charakterizovať ako ontologickú, gnozeologickú kategóriu.

2. 2 Paradigmatické prístupy pri kreovaní vedného odboru operatívne poznanie

Z informácií, ktoré sú spracované v predchádzajúcej časti, je zrejmé, že nie je možné jednoznačne zodpovedať otázku: „*Ako odborníci dnes chápu vedný odbor operatívne poznanie?*“. Je to tak predovšetkým preto, lebo súčasná teória o procesoch OPČ (*všeobecne*) nie je u nás na požadovanej úrovni vybudovaná a systematicky rozvíjaná (*aj napriek rôznym snahám*). Uvedenú skutočnosť uvádzame aj napriek tomu, že sme si vedomí, že o tejto špecifickej poznávacej policajnej činnosti nielen u nás, ale aj v zahraničí existuje celý rad odborných informačných prameňov (*Nesnidal, J., Budka, I., Hundák, Š., Bango, D., Lisoň, M., Meteňko, J. a iní*). Z tohto poznania vyplýva, že procesy OPČ v systéme policajného konania plní významné špeciálne a špecifické funkcie.¹⁶

Našou snahou je, aby činnosť, ktorú vykonávame pri kreovaní vedného odboru operatívne poznanie, mala pragmaticky koncepcný charakter. Z týchto dôvodov pri určovaní koncepcia akceptujeme, že úlohou vedného odboru je v súlade s identifikovanými potrebami slúžiť policajnej praxi. Ak má vedný odbor túto úlohu plniť, musí eliminovať všetky prvky dogmatizmu alebo praktizmu, pretože tieto prvky deformujú dynamický vzťah medzi poznáním a praxou, teóriou a skúsenosťou. Objektívne škodia tak teórii, ako aj praxi.¹⁷ V súlade s našou koncepciou teoretické poznanie o procesoch OPČ má byť sprevádzané zdokonaľovaním využívaného konceptuálneho (*pojmového*) inštrumentária. Dochádza tak súčasne k zdokonaľovaniu metód a metodík teoretického poznania a sú precizované konkrétne, dá sa povedať typické, prejavy v procesoch OPČ.

Podobne ako v iných praktických vedách (*sociológia, pedagogika, psychológia, medicína a iné*) aj v policajných vedách sa v priebehu ich vývoja odohrávajú zmeny, ktoré bývajú vysvetľované ako **zmeny ich paradigmy**. Výrazom paradigma sa rozumie súbor všeobecných názorov, výskumných prístupov a konkrétnych metód, ktoré sú akceptované tými, ktorí určitú vedu realizujú. Paradigma je teda viac ako metodológia vedy, je to „*spôsob myslenia*“ alebo „*základná orientácia*“ určujúca, čo a ako skúmať, ako skúmané objekty vysvetľovať a ako ich ďalej rozvíjať príslušnou vedou.

Pri aplikácii paradigmy na oblasť **vedy o človeku a spoločnosti** sa ukázalo, že tieto vedy **sú synchronne multiparadigmatické**. Zjednodušene povedané, pri ich fungovaní a rozvoji je zároveň akceptovaných niekoľko paradigiem vedľa seba. Nikdy nie je možné povedať, že by sa všetci vedeckí pracovníci v danej disciplíne zjednotili na jednom predmete a metódach svojej vedy.¹⁸ Interdisciplinárnu akceptáciou aj týchto vedeckých poznatkov je možné sa orientovať a porozumieť množstvu často protikladných teoretických koncepcií

¹⁶ Po roku 1990 chýba základné dielo monografického typu, v ktorom by boli riešené otázky, čo vlastne procesy OPČ dnes sú, aké majú funkcie a poslanie, aký špecifický predmet je vhodné využívať pri ich explanácii a pod.; V našich podmienkach operatívno-pátracej činnosti spracoval vedeckú monografiu: Nesnídal, J.: Neodvratnosť trestného postihu a operatívne-pátracie činnosť, KÚ VB, Praha 1989.

¹⁷ ŠKROVÁNEK, J. K niektorým problémom vzťahu policajnej teórie a praxe, In. *Policajná teória a prax*, č. 1/2004, Bratislava, Akadémia PZ, 2004, s. 82.

¹⁸ PETRUSEK, M., MILTOVÁ, A., VODÁKOVÁ, A. *Sociologické školy, směry paradigmatu*, Praha, Slon edícia Sociologické pojmosloví, 2000

i rôznych reformných projektov súvisiacich s vedným odborom operatívne poznanie.¹⁹ Podľa nášho názoru najdôležitejšie je hľadať odpovede na otázky: „*Akú paradigmu je vhodné aplikovať, aby sme mohli obhájiť naše postupy pri kreovaní vedného policajného odboru - operatívne poznanie?*“, teda: „*Aký má mať hlavný prúd našej vedeckej práce smer?*“

Pri hľadaní odpovedí sme nadobudli presvedčenie, že naše paradigmy sa musia opierať najmä o **neofunkcionalizmus a neopozitívizmus** (*novopozitívizmus*). V tomto smere sme si vedomí, že pri tomto vedeckom postupe musíme akceptovať určitú tematickú redukciu. Aby sme vôbec mohli skúmať konkrétnu realitu, musíme sa obmedziť, a teda vedieť, že popisujeme len jej časť, ktorá nie je úplná, a výsledný obraz, ktorý vytvoríme, nie je „*definitívne správny*“. Vždy bude existovať priestor na iné, napríklad aj úplne protichodné a nezlučiteľné spôsoby poznania.

V procese kreovania vedného odboru operatívne poznanie využívame paradigmu, ktorá vyplýva z **neofunkcionalizmu** (*štrukturálny funkcionalizmus*). Aj tým, že sme dokázali spracovať identitu stavu kreovania vedného odboru operatívne poznanie, sme presvedčení, že poznáme podmienky, za ktorých uskutočňujeme našu prácu, a preto môžeme dosiahnuť pozitívny výstup (*výsledok, efekt*). Neofunkcionalistická koncepcia je založená na schopnosti využiť známe fakty a skúsenosti. Je zrejmé, že v policajnom konaní prebiehajú rôzne procesy OPC a udalosti, ktoré môžu byť uchopené a ktorých sa možno zmocniť ako objektívnych faktov. Z nich možno odvodiť všeobecné výpovede, zákonitosti umožňujúce vyšpecifikovať konkrétny funkčný charakter systému vedného odboru. Zjednodušene vyjadrené, chceme byť realistickí. Ak zistíme, že je potrebné vykonať určité zmeny, dávame prednosť postupnej regulácii. V procese kreovania definujeme dosiahnuteľné ciele, ktorých plnenie hodnotíme objektívnymi výskumnými metódami v prísnej štrukturálnej postupnosti (*akceptujeme priority*).

Neopozitívizmus (*novopozitívizmus*) reprezentuje pól objektivismu. Orientuje sa na pozorovanie a experiment, odmieta špekulácie, ktoré nie je možné empiricky overiť, v čo najširšej miere sa snaží uplatňovať kvantitatívne nástroje. Hlavný problém neopozitívizmu je možné sumárne riešiť položením otázky: „*Ako je možné nadobudnúť objektívne ľudské poznanie o skutočnosti?*“. To je súčasne i problémom teórie poznania a vedeckej logiky.

My sme sa rozhodli skúmať konkrétny subsystém policajnej reality. Z tohto dôvodu táto paradigma vyplýva z objektivistických postulátov, ktorých platnosť overujeme ich sledovaním v samotnom metodickom zabezpečení tohto druhu vedeckého poznania. Pri vytváraní teórie a pri realizácii aplikovaného výskumu našu pozornosť orientujeme na pozorovateľné skutočnosti a výpovede, ktoré je možné považovať za isté, zdôvodnené a to aj v prípadoch, ak pochádzajú z iných vedných oblastí (*mimo policajných vied*). V tomto postupe, pri opise skutočností, využívame rôzne druhy teórií (*dialektiky, systémov, odrazov, ...*). V počiatkovej fáze nášho bádania pracujeme s faktmi, ale aj s existujúcimi problémami a možnosťami ich riešenia (*napríklad formuláciou hypotéz, ktoré je možné preskúmať – verifikovať alebo falzifikovať*). Pri riešení problémov využívame logickú indukciu a dedukciu.

Samozrejme, my nezačíname na absolútnom bode. Poznáme určité jestvujúce problémy, hypotézy o problémoch a možné riešenia v podobe návrhov.²⁰ Zo spracovaného textu je zrejmé, že takýmto postupom a jeho preverovaním začíname. Na začiatku našej cesty pri budovaní vedného odboru operatívne poznanie sme definovali **realitu operatívneho**

¹⁹ Užitočný nástroj na orientáciu v súčasných paradigmách týchto vied je vhodné použiť schémy, ktoré publikovali Burrell, G., Morgan, G. a ďalej modifikoval napríklad Ellis, R. K a iní. Z analýzy tohto poznania vyplýva množstvo ďalších otázok, ktoré súvisia tak s konštituovaním (*zriadenia, ustanovenie*) policajných vied, ako aj s kreovaním (*stvorit, tvoriť*) vedného odboru operatívne poznanie.

²⁰ V štádiu prípravy sme porovnali výsledky poznania, ktoré sme získali v procese štúdia našej (Českej republiky a Slovenskej republiky) i zahraničnej literatúry (SRN), v ktorých sú vykonané explanačné špecifických predmetov kriminalistiky, kriminológie, pedagogiky, sociológie. Overené postupy analógiou interdisciplinárne preberáme.

poznania, ktorú sme sa rozhodli skúmať. V danej súvislosti problémom je: „*Čo je to realita operatívneho poznania?*“, „*Prečo je špecifická?*“, „*Prečo je operatívna?*“, „*Prečo je poznávacia?*“ a pod. Týmto prístupom sme získali začiatok (*východisko*) a v určitom zmysle obsah predmetu tohto vedného odboru.

Správnosť týchto prístupov potvrdzujú dosahované výsledky z našej práce.

3 ATRIBÚTY KREOVANÉHO VEDNÉHO ODBORU OPERATÍVNE POZNANIE

Našou ambíciou je, aby v systéme policajných vied vedný odbor operatívne poznanie plnil funkcie vedného odboru. Z týchto dôvodov prioritnou úlohou je vymedziť jeho špecifické postavenie. Tak ako je to pri iných vedných odboroch, špecifické postavenie určujú najmä jeho **účel a poslanie, predmet skúmania a systém (*infraštruktúra potrebná na jeho fungovanie*)**. Rešpektujúc vymedzené koncepcie, na samom začiatku našej práce považujeme za povinnosť určiť identitu týchto atribútov. Pri plnení tejto úlohy akceptujeme, že kreovanie vedného odboru má svoje autonómne „správanie“. Aj preto pri hodnotení jednotlivých atribútov vedného odboru sme povinní ich konfrontovať s kritériami vedeckej spoľahlivosti, t. j. s poznaním, ktoré je zistené a overené výskumom. Dosiahnuté poznanie potvrdzuje, že pri poznávaní atribútov voľba a akceptácia týchto prístupov je správna, pretože prostredníctvom nich sme rozšírili predpoklady na ich komplexnejšie a širšie teoretické vysvetlenie.

3.1 Účel vedného odboru operatívne poznanie

Zo súčasnej úrovne poznania je možné uviesť, že účel vedného odboru operatívne poznanie je potrebné stotožniť s inštrumentáriom (*nástrojmi*), ktoré umožňuje plánovať a zabezpečovať inštitucionálne účelovú realizáciu procesov OPČ (*napríklad na úseku kontroly kriminality*). Tieto názory súvisia najmä s **normatívnym účelom** tejto činnosti. V týchto súvislostiach vedný odbor operatívne poznanie má vytyčovať vzory, ideály, normy pre špecifické poznanie, a to predovšetkým v systéme policajného konania. Týmto prístupom sa jednoznačne demonštruje, že operatívne poznanie je aplikovaným (*praktickým*) vedným odborom, teda funguje výlučne pre potreby praxe. Odborníci, ktorí akceptujú tento prístup, sa domnievajú, že operatívne poznanie bude tým dokonalejšie, čím viac bude pomáhať policajnej praxi.²¹

Pri hodnotení tohto prístupu je možné uviesť, že v jeho základe sú argumenty, s ktorými je možné súhlasiť. Ak sa však rozhodneme alternatívne riešiť konkrétne situácie v policajnej praxi, zistíme, že tento prístup nie je možné tabuizovať. Pri zdôvodňovaní týchto úvah je možné uviesť, že akceptácia normatívneho prístupu pri vymedzení účelu a poslania vedného odboru spôsobuje manipuláciu v tomto konkrétnom druhu činnosti. Vedný odbor, ktorý predostiera takéto pevné normy, kladie súčasne nároky aj na ich účinok. Jeho praktickým cieľom môže byť jedine poslušnosť a akceptácia už určeného, čo de facto potláča vlastnosť tejto činnosti, ktorá je vyjadrená termínom „*operatívnosť*“, resp. vytvára pomerne náročné prekážky pri jej strategickom rozvoji. Z výsledkov aplikovaného výskumu vyplýva, že tento prístup v praxi je niekedy nesprávne akceptovaný pri prijímaní legislatívnych opatrení. Pomerne frekventovane týmito opatreniami štát reaguje na vznikajúce situácie v oblasti zabezpečovania kontroly kriminality. Negatívne je, že v mnohých prípadoch pri ich prijímaní a následnej aplikácii nie sú na požadovanej úrovni zohľadňované princípy účinnosti a efektivity procesov OPČ. Na škodu vecí je, že podobné prístupy sú registrované aj pri prijímaní organizačno-riadiacich a taktických opatrení. Aj napriek určitej proklamácii je možné uviesť, že tieto reakcie nie sú vždy zosúladené s potrebami právnej a policajnej praxe.

²¹ Pozri BUDKA, I., BANGO, D., METEŇKO, J. a ďalší

Sú v rozpore so základnými tézami, ktoré je možné vysloviť pri hodnotení výsledkov vedeckého poznania, ktoré musí mať charakter neustrannosti a objektívnosti.

Z logiky veci vyplýva, že ak tieto prístupy odmietame, musíme dať odpovede na dve otázky: „Čo je účelom vedného odboru operatívne poznanie?“, „Čo je cieľom vedného odboru operatívne poznanie?“

Odpoveď na prvú otázku je možné pomerne jednoducho sformulovať: „**Účelom operatívneho poznania je stať sa vedným odborom.**“ To znamená vytvoriť a realizovať opatrenia na rozvíjanie seba samého ako vedného odboru, samozrejme pri orientácii na predmet, ktorý je predovšetkým svojou povahou praktický (*realita policajného operatívneho poznania*). Pri napĺňaní tohto účelu využívať výskum, ktorého zámerom je objavovať, popisovať, vysvetľovať procesy OPČ, ich výstupy a s nimi späté javy, ako sa skutočne odohrávajú v prirodzených podmienkach (*policajné organizácie, operatívni pracovníci*) a prognózovať ich ďalší rozvoj.

Nachádzanie odpovedí na druhú otázku je zložitejšie, pretože vytyčovanie a hodnotenie **cieľov** má výraznejšie dynamickejší charakter a je spájané s určitou subjektivitou. Táto subjektivita vyplýva predovšetkým z kritérií, ktoré sú akceptované pri identifikovaní stavu kreovania vedného odboru a samotných prístupov a koncepcií pri analýze cieľov. Bez ohľadu na úplnosť konštatujeme, že identifikáciou stavu kreovania vedného odboru sú zisťované konkrétne nevyplnené medzery v jeho metodológii. Osobitne môžeme zvýrazniť existujúce rezervy v teórii predmetu bádania, ako aj v budovaní infraštruktúry s potrebným ľudským potenciálom. Z týchto dôvodov **je** v tomto štádiu kreovania naším **cieľom** vytvoriť, rozvinúť atribúty, ktoré ho charakterizujú (pokiaľ je možné vymedziť ich):

- predmet skúmania a jeho teórie,
- charakter výskumu a jeho metodológiu,
- infraštruktúru s podpornými inštitúciami na fungovanie vedného odboru (*jeho logistiku*).

Našou ambíciou je vytvárať podmienky na kreovanie vedného odboru operatívne poznanie a nie, ako je to v mnohých prípadoch nesprávne interpretované, metodiku aplikácie prostriedkov OPČ.

3. 2 Predmet vedného odboru operatívne poznanie

Kreovaný vedný odbor operatívne poznanie je v podstate zložitý myšlienkový systém. Reálnymi objektmi materiálneho sveta, ktoré skúma, sú najmä systémy účelového poznávania určených objektov. Pozitívom je, že všetky tieto objekty vo vednom odbore sú skúmané nie ako jednotlivé konkrétne úkazy, ale ako masovo vyskytujúce sa javy, ktorých opakovateľnosť umožňuje vykonať ich vedeckú generalizáciu. Vedným odborom nie sú poznávané len javové stránky objektov, ale pozornosť je orientovaná aj na skúmanie ich podstaty. Z uvedených dôvodov vymedzenie predmetu vedného odboru operatívne poznanie spájame s hľadaním odpovedí na otázku: „*Aké špecifické zákonitosti objektívneho sveta má skúmať vedný odbor operatívne poznanie?*“ Tým zároveň určujeme jeho odlišnosti a vzťah k iným vedným odborom v systéme policajných vied a iným vedám.

Tieto skutočností rešpektujeme v aplikovanom výskume, ktorého úlohou je navrhnuť prístup, ktorý je možné akceptovať pri pracovnom vymedzení špecifického predmetu vedného odboru operatívne poznanie. Bohužiaľ, v odbornej literatúre sme nezaregistrovali adekvátne spracované poznanie, ktoré by sme mohli využiť pri plnení tohto nášho vedeckého zámeru. Z tohto dôvodu sme preštudovali prístupy, ktoré sú akceptované pri vymedzovaní špecifického predmetu iných aplikovaných (praktických) vedných disciplín. Osobitne nás zaujalo poznanie, ktoré je uplatňované niektorými odborníkmi zo sociológie a pedagogiky. Tí, podľa nášho názoru, dostatočne presvedčujúcimi argumentmi zdôvodňujú význam rozvíjania uvedených vedných disciplín prostredníctvom špecifického predmetu, ktorým je „*sociálna realita*“, resp. „*edukačná realita*“. Tento terminologický precedens používame (*aj v tejto*

štúdiu) pri vymedzovaní špecifického predmetu policajných vied. Podľa nášho názoru, ak kreujeme vedný odbor v systéme policajných vied, nedopúšťame sa žiadnej chyby, ak tento prístup akceptujeme aj pri pracovnom vymedzení predmetu, ktorý má skúmať a rozvíjať práve tento vedný odbor. Z týchto dôvodov v procese kreovania **predmetom vedného odboru operatívne poznanie je realita policajného operatívneho poznania, ktorej štruktúru vytvára operatívno-poznávací činnosť, jej procesy a logistika**. Vo všeobecnosti sa tento vedný odbor zaoberá tým, čo vytvára (*determinuje*) situácie, v ktorých sú účelovo realizované procesy OPČ a hodnotia sa výstupy z nich.

„Prečo realita policajného operatívneho poznania?“ Niet sporu v tom, že pri hľadaní odpovedí na túto otázku je možné využiť celý rad argumentov, ktoré vo vednom odbore majú širokospektrálny funkčný charakter. Preto sme poznávanie cieľavedome zredukovali a viac-menej sme toto bádanie zúžili na hľadanie odpovedí na otázku: „*Aké sú vzťahy teórie v praktickej aplikácii procesov operatívno-poznávacíj činnosti?*“. Dosiahnuté výsledky nášho vedeckého poznania potvrdzujú, že voľba tohto prístupu je správna, pretože odpoveď (*aj na túto zdanlivo jednoduchú otázku*) nie je možné bezproblémovo sformulovať.

K objektivizácii uvedeného je možné uviesť, že jeho akceptáciou sme dospeli k záveru, že to, čo vykonávajú policajné operatívne subjekty (*operatívne policajné zložky, operatívne organizácie, operatívni pracovníci*) pri výkone svojej profesie, je možné označiť termínom *prax*. Z toho je zrejmé, že tento termín je príliš úzko zameraný len na operatívno-poznávací činnosť. Z teoretického hľadiska je to nepostačujúce, a aj preto je vhodnejšie v rámci vedného odboru poznávať realitu operatívneho poznania a jej problémy. K objektivizácii uvedeného je možné využiť celý rad argumentov, ktoré sú využívané najmä pri určovaní vzťahu teórie a praxe. Tie sú zrejme z bežne používaných slovných spojení: „*Prax je protikladom teórie operatívneho poznania*“. „*Teória v praktickom operatívnom poznávaní*“, resp. „*Prax v teórii operatívneho poznania*“. Pri skúmaní týchto názorov je možné zistiť, že operatívni pracovníci preferujú prax pred teóriou. Táto skutočnosť má logický základ, pretože úlohou vedného odboru operatívne poznanie nie je len podpora praxe, ale aj hlboké poznanie javov a procesov operatívno-poznávacíj činnosti. Práve tieto skutočnosti sú v zhode s našim stanoviskom. Jeho analogickým výkladom je možné dospieť k záveru, že základným východiskom kreovania vedného odboru operatívne poznanie, ktoré určuje jeho zmysel a poslanie, je už uvedená štrukturalizovaná realita ako objektívna skutočnosť, ktorú tento vedný odbor skúma.

„*Čo je možné označiť za realitu policajného operatívneho poznania?*“ Vo všeobecnosti **realita** je každá skutočnosť (*prostredie, situácia, proces a iné*) vyskytujúca sa objektívne v ľudskej spoločnosti, v ktorej prebiehajú určité procesy alebo sú vyvíjané, alebo fungujú logistické opatrenia. Pripúšťame, že pre nás táto realita môže mať latentný charakter. Ak uvedené názory rešpektujeme, **realitu policajného operatívneho poznania (ďalej len realita operatívneho poznania)** tvorí súhrn skutočností, ktoré sa objektívne vyskytujú v špecifickom druhu policajného konania, v ktorom sú určenými subjektmi (*operatívne organizácie, operatívni pracovníci, orgány štátnej správy*) účelovo aplikované procesy OPČ (*metódy, prostriedky, formy*) a je na ich fungovanie vytváraná logistika.

V tejto charakteristike, v jej praktickom a teoretickom obsahu, sú na požadovanej úrovni zodpovedané otázky, prečo je potrebné rozvíjať vedecké poznanie a čo treba poznávať v rámci tohto vedného odboru. Naopak, za určitý nedostatok tejto charakteristiky je možné označiť absenciu, ktorá súvisí s vymedzením stupňa poznateľnosti. To znamená hľadanie odpovede na otázku: „*Ako poznávať?*“ Z tohto uhla pohľadu odpoveďou na túto otázku môže byť vymedzenie charakteristiky tohto vedného odboru. V tomto štádiu jeho kreovania je možné uviesť, že **operatívne poznanie je vedný odbor o realite policajného operatívneho poznania, ktorú pomocou vytváranéj teórie a realizovaného výskumu systémovo**

identifikuje, popisuje, analyzuje, objasňuje, a tak vytvára predpoklady na ďalší rozvoj procesov OPČ.

Z analogického výkladu tejto charakteristiky vyplýva, že zavedenie kategórie, ktorú sme terminologicky označili „*realita policajného operatívneho poznania*“, má pre nás praktické opodstatnenie. Vychádzame z toho, že vedný odbor operatívne poznanie je v systémovom chápaní viac ako jednoduchý súhrn jeho parciálnych častí, pričom sa zaoberáme všetkým, čo determinujú procesy OPČ (*činnosti, opatrenia, úkony, výsledky a efekty*).

3. 3 Systém vedného odboru operatívne poznanie

Ak chceme, aby vedný odbor operatívne poznanie plnil svoje funkcie, musí tvoriť systém. **Systém vedného odboru operatívne poznanie** je možné definovať ako **účelovo vytvorený dynamický komplex vzájomne integrujúcich prvkov a poznatkov (skutočností), ktoré charakterizujú realitu operatívneho poznania sledovanými cieľmi, obsahom, štruktúrou, komunikáciou a riadením.**

V danej súvislosti uvádzame, že nami účelovo vytváraný systém vedného odboru operatívne poznanie sa vyznačuje týmito znakmi:

- ✓ je komplex prvkov vo vzájomnej väzbe (*teórie a výskumu, opatrenia a úkony, metódy, prostriedky, formy*),
- ✓ je súčasne prvkom systému vyššieho stupňa (*policajné vedy*),
- ✓ je prepojený s okolím (*potreby spoločnosti*),
- ✓ je vyjadrený interaktivitou prvkov (*v rámci štruktúry a mimo nej*),
- ✓ je modelom (*účelovo vytvorený*),
- ✓ je ho možné chápať aj izolovane (*vedný odbor operatívne poznanie*).

Systémovým prístupom v procese kreovania vedného odboru operatívne poznanie sú riešené úlohy spájané s vymedzovaním jeho predmetu, účelu, cieľov, metód, prostriedkov, foriem a pod. Jeho význam spočíva aj v tom, že vytvára predpoklady na vysoký stupeň generalizácie a abstrakcie sledovaných informačných výstupov. Pomáha nám odhaľovať všeobecnú súvislosť medzi jednotlivými skutočnosťami procesov OPČ, a takto vykonávať syntézu vedeckého poznania.

Z uvedeného je možné vysloviť záver, že **v procese kreovania konštruujeme systémový model javov, ktorý nazývame vedný odbor operatívne poznanie.** Modelovaním vytvárame (*zjednodušený*) systém, ktorým napodobňujeme štruktúru a chovanie tohto vedného odboru (*reálneho objektu*).²² Ak akceptujeme, že vedným odborom operatívne poznanie vedecky vysvetľujeme procesy OPČ (*vykonávame ich explanáciu*), ktorých systém sme vytvorili zo vzťahov, ktoré vytvárajú ich:

- ✓ činnosti,
- ✓ determinanty na vstupe a v priebehu tejto činnosti,
- ✓ logistiku,
- ✓ výstupy – výsledky a efekty,
- ✓ stratégie ich ďalšieho rozvoja.

Analogicky – tak ako a pri iných vedných odboroch – základnú štruktúru operatívneho poznania vytvárajú zložky – **teória a výskum**. Obidve zložky sú vzájomne komplementárne a vzájomne sa podmieňujú. Ak má ísť o funkčný vedný odbor, jedna bez druhej nemôže náležite fungovať.

²² AUGUSTÍN, P. Modelovanie – systémová metóda OPČ, s. 85 – 104, In *Kriminálne a spravodajské analýzy v Policajnom zbore, Zborník príspevkov z teoreticko-praktického seminára*, Bratislava 25. júna 2009, Akadémia PZ v Bratislave, 2010.

Za určitý paradox možno označiť skutočnosť, že odborníci, ktorí u nás určitým spôsobom participujú na rozvoji OPČ, majú k týmto štrukturálnym zložkám rôzny vzťah. Uvedenú skutočnosť sme objektivizovali aj pri plnení tejto vedeckovýskumnej úlohy. Z výsledkov dosiahnutých v procese aplikovaného výskumu je zrejmé, že niektorí preceňujú teóriu operatívneho poznania, na druhej strane podceňujú výstupy výskumu. Iní, naopak, považujú teóriu operatívneho poznania za málo užitočnú a spoliehajú sa predovšetkým na poznatky získané výskumom v teréne. Ďalší (žiaľ, tých je ešte stále dosť) pri aplikácii procesov OPČ nerešpektujú ani teoretické zdôvodnenia, ba dokonca ani výsledky dosiahnuté výskumom.

Z týchto príčin sme sa rozhodli hľadať odpovede na otázky: „Čo vytvára výskum vo vednom odbore?“, „Aký je jeho vzťah k teórii?“, „Čo vytvára teóriu vedného odboru?“, „Ako vo vednom odbore optimalizujeme vzťah výskumu k teórii?“ Sme presvedčení, že nie je potrebné osobitne zdôvodňovať, že – aj napriek pomerne cieľavedomej formulácii týchto otázok – odpovede na ne mali rôznu interpretačnú podobu. Z našej prezentácie odpovedí, ktoré aplikujeme na vedný odbor operatívne poznania, vyplýva, že v jeho systéme **výskum vytváraný inštrumentálnym aparátom dodáva teórii údaje a poznanie o skutočnostiach, ktoré vytvárajú realitu.**

Teóriu operatívneho poznania vytvára súhrn koncepcií, výrokov, hypotéz, formulovaných problémov, ktoré v systematickom tvare modelujú realitu operatívneho poznania.

Akceptujúc uvedené, je možné povedať, že v systémovom chápaní **vedný odbor operatívne poznania v súlade so spoločenskými potrebami účelovo skúma ciele, obsah, podmienky, procesy operatívnej poznávacej činnosti a na základe poznaných funkčných zákonitostí a získaných skúseností z tejto činnosti vytvára podmienky na jej ďalší rozvoj.**

Aj napriek týmto všeobecne platným a uznávaným postulátom ich analýzou je možné zistiť, že pri vymedzovaní systému operatívneho poznania permanentne registrujeme rôzne formy problémov. Ich vznik, existenciu a pôsobenie podmieňuje predovšetkým pomerne veľká rozmanitosť a zložitosť tej časti objektívnej reality, o ktorú sa tento vedný odbor zaujíma.

Záverečná diskusia

V obsahu štúdie predkladáme odbornej verejnosti čiastkové výsledky nami realizovaného výskumu. Niet sporu o tom, že skvalitňovaním synergie vedného odboru operatívne poznania a praktickej realizácie procesov OPČ je možné plniť dôležité spoločenské funkcie.

Z výsledkov rešeršovej analýzy je zrejmé, že predovšetkým v Slovenskej republike o problematike, ktorá sa týka konštituovania policajných vied, nie je na požadovanej úrovni otvorená vedecká diskusia. Dá sa povedať, že v odborných periodikách skoro úplne absentuje prezentácia poznania o možnostiach a potrebe vytvárať vedné odbory v systéme policajných vied. Autor tejto štúdie je presvedčený, že práve v jej obsahu sú dôležité prvky, ku ktorým je možné zaujať stanovisko, využiť ich pri orientácii aplikovaného výskumu, ktorého predmetom budú procesy špecifických policajných činností. Prezentovanými výsledkami našej práce sme znova vstúpili do odbornej diskusie, ktorej predmetom sú otázky konštituovania policajných vied a kreovanie vedných odborov v ich systéme.

Sme presvedčení, že aj touto stručnou vedeckou prezentáciou sme dokázali poukázať na celý rad problémov, ktoré je potrebné riešiť pri konštituovaní policajných vied a v ich systéme vytváraní vedných odborov.

Literatúra

- AUGUSTÍN, P. Modelovanie – systémová metóda OPČ, s. 85 – 104, In *Kriminálne a spravodajské analýzy v Policajnom zbore, Zborník príspevkov z teoreticko-praktického seminára*, Bratislava 25. júna 2009, Akadémia PZ v Bratislave, 2010, ISBN 978-80-8054-481-2.
- BURRELL, G., MORGAN, G. *Sociological Paradigms and Organisational Analysis: Elements of the Sociology of Corporate Life*. Ashgate (1992).
- ELLIS, R.K. *Positivism in Systems Science, Proceedings of the 2nd European Congress on Systems Science*, Praha 1993
- ERNEKER, J., PORADA, V. a kol. *Poznávaní potrieb a transfer vědeckých poznatků do policejní praxe*, Policejní akademie České republiky, Praha, 2006, ISBN 80-7251-217-X,
- GEIST, B. *Sociologický slovník*, Praha, Victoria 1992.
- HOLCR, K. *Logika, metodológia a metódy vedeckého poznania*, Bratislava, Akadémia PZ v Bratislave, 1996, ISBN 80-88751-91-8.
- HOLOMEK, J., ŠIMANOVSKÁ, T. *Úvod do metodológie praktických vied, policajné vedy ako vedy praktické*, Bratislava, Akadémia PZ v Bratislave, 2002, ISBN 80-8054-249-X.
- KUCHÁR, I., ZEMAN, V. *Filozofie vědy*, Praha, Svoboda 1968
- LISOŇ, M. Evalvácia funkcionality a organizácie a riadenia operatívno-poznávačej činnosti, In *Policajná teória a prax*, ročník XVIII. 3/2010, Bratislava, Akadémia PZ, 2010, s. 5 – 22.
- LISOŇ, M., POLÁK, P. Možnosti využívania identifikácie pri poznávaní legalizácie príjmov z trestnej činnosti, In *Odhalování a identifikace výnosů z neznámých zdrojů a podezřelých obchodů, Sborník vstupních studií, I.*, Praha, Policejní akademie, 2008, ISBN 978-80-86477-42-8, s. 100 - 143.
- MEŠKO, D., KATUŠČÁK, D., FINDURA, J. a kol. *Akademická příručka*, Osveta, Bratislava 2005, s. 118, ISBN 80-8063-200-6.
- NESNÍDAL, J. a kol. *Základy veřejno-bezpečnostnej činnosti, část II.*, Praha Vysoká škola SNB, 1979.
- NESNÍDAL, J. *Neodvratnost trestního postihu a operativně-pátrací činnost*, Praha, KÚ VB, 1989.
- OBONA, J. *Systém a systémová analýza v praxi*, Alfa, Bratislava 1990.
- PETRUSEK, M., MILTOVÁ, A., VODÁKOVÁ, A. *Sociologické školy, směry paradigmata*, Praha 2000, Slon edícia Sociologické pojmosloví, 1994. ISBN 80-85850-81-8 1994
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika, věda o edukačních procesech*, Praha : portal 1997, vyd. 1., ISBN 80-7178-170-3
- SKALKOVÁ, J. *Pedagogika a výzvy nové doby*, Edice pedagogické literatury, Brno 2004
- ŠKROVÁNEK, J. K niektorým problémom vzťahu policajnej teórie a praxe, In *Policajná teória a prax*, č. 1/2004, Bratislava, Akadémia PZ v Bratislave, 2004.
- TUMA, M. Metódy výchovy a vzdelávania dospelých, *Encyklopédia osvetových pracovníkov*, Obzor, Bratislava 1987
- Vedeckovýskumná úloha: „Možnosti rozvoja operatívno-policajnej činnosti“, hlavný riešiteľ doc. Ing. Miroslav Lisoň, PhD. VVÚ, Výsk. 145/2008

Key words: policajné vedy, vedný odbor operatívne poznanie, stav kreovania, účel kreovania, systém vedného odboru operatívne poznanie. police sciences, field of science operational knowledge, state of creating, purpose of creating, system of the field of science operational knowledge.

Resumé

Author characterizes the process, which is acceptable in creation of the field of science “Operational recognition in the system constituted police science in the Slovak Republic”.

Content of the study is structured in three parts. In the first part, the author characterizes the specific subject of police science and through this he argues the reasons why it is appropriate to create new discipline in the system of police science, namely operational recognition. In the second part, by identifying the status of creation of the field of science “Operational recognition”, the author justifies the goals, sense of theoretical concepts and approaches for achieving them. The third part describes the basic attributes of creating the field of science “Operational recognition” (*its purpose, goals, objectives and system*).

The author is convinced that with this knowledge he enters into an ongoing scientific discussion concerning the issue of constitution of police science.

*doc. Ing. Miroslav Lisoň, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra kriminálnej polície
e-mail: miroslav.lison@minv.sk*

Recenzenti: plk. prof. Ing. Václav Krajník, CSc., doc. Karol Murdza, PhD.